

Föreläsning 6: Sannolikheteasteori för flera variabler

Matematisk statistik

David Bolin
Chalmers University of Technology
April 23, 2015

Normalfördelningen

Normalfördelningen

En kontinuerlig slumpvariabel X är normalfördelad, $N(\mu, \sigma^2)$, med parametrar $\mu \in \mathbb{R}$ och $\sigma > 0$, om den har täthetsfunktionen

$$f(x) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} \exp\left(-\frac{1}{2\sigma^2}(x - \mu)^2\right)$$

Fördelningsfunktionen ges av

$$F(x) = \int_{-\infty}^x \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} \exp\left(-\frac{1}{2\sigma^2}(y - \mu)^2\right) dy$$

Parametrar

Om $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ har vi att $E(X) = \mu$ och $V(X) = \sigma^2$.

Normalfördelningen

Ett viktigt specialfall är den standardiserade normalfördelningen.

Standardiserad normalfördelning

En slumpvariabel Z sägs ha en standardiserad normalfördelning om $Z \sim N(0, 1)$. Denna fördelning har täthetsfunktion

$$\varphi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \exp\left(-\frac{x^2}{2}\right)$$

och fördelningsfunktion

$$\Phi(x) = \int_{-\infty}^x \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \exp\left(-\frac{y^2}{2}\right) dy.$$

Beräkning av sannolikheter

Sats

Om $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ så gäller att $aX + b \sim N(a\mu + b, a^2\sigma^2)$.

Detta betyder att om $X \sim N(\mu, \sigma^2)$

- kan vi skriva $X = \mu + \sigma Z$ där $Z \sim N(0, 1)$.
- har vi att $Z = (X - \mu)/\sigma \sim N(0, 1)$.

Vi kan använda detta för att beräkna sannolikheter:

$$P(X < x) = P\left(\frac{X - \mu}{\sigma} < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = P\left(Z < \frac{x - \mu}{\sigma}\right) = \Phi\left(\frac{x - \mu}{\sigma}\right).$$

Centrala gränsvärdessatsen

Låt $X_1, \dots, X_n$ vara oberoende och likafördelade slumpvariabler med väntevärde μ och varians $\sigma^2 < \infty$.

På grund av egenskaperna hos väntevärde och varians har vi då

$$\begin{aligned} \mathbb{E} \left(\sum_{i=1}^n X_i \right) &= \sum_{i=1}^n \mathbb{E}(X_i) = n\mu \\ \mathbb{V} \left(\sum_{i=1}^n X_i \right) &= \sum_{i=1}^n \mathbb{V}(X_i) = n\sigma^2 \end{aligned}$$

Centrala gränsvärdessatsen säger dessutom att fördelningen för summan kommer vara approximativt normalfördelad om n är stor!

Centrala gränsvärdessatsen

CGS

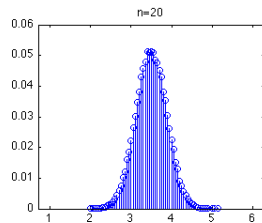
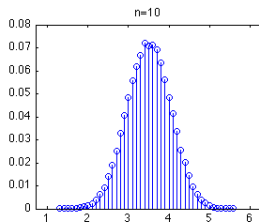
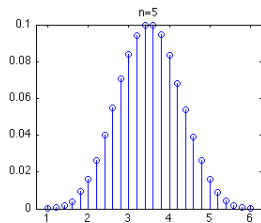
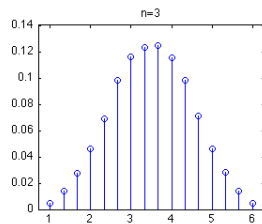
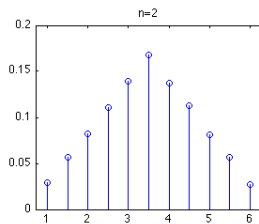
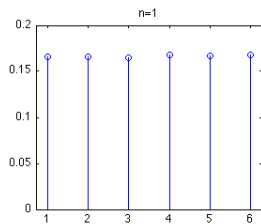
Låt $X_1, \dots, X_n$ vara oberoende och likafördelade slumpvariabler med väntevärde μ och varians $\sigma^2 < \infty$. Då gäller att

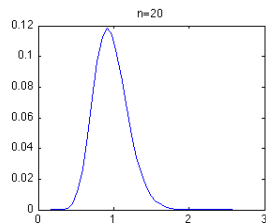
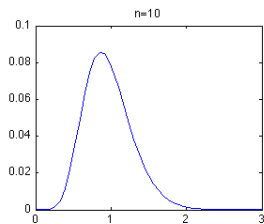
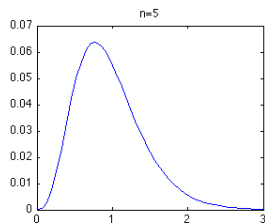
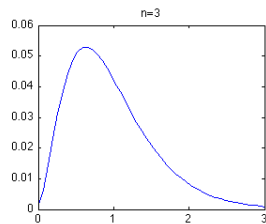
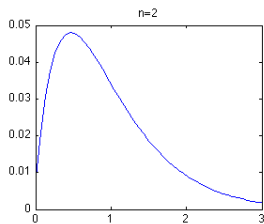
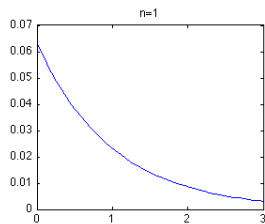
$$P\left(\frac{\sum_{i=1}^n X_i - n\mu}{\sigma\sqrt{n}} \leq x\right) \rightarrow \Phi(x), \quad \text{då } n \rightarrow \infty.$$

Om n är stor har vi enligt satsen att

- $\sum_{i=1}^n X_i$ är approximativt $N(n\mu, n\sigma^2)$ -fördelad.
- $\bar{X} = n^{-1} \sum_{i=1}^n X_i$ är approximativt $N(\mu, \sigma^2/n)$ -fördelad.

Hur stor n måste vara beror på fördelningen av X_i .

CGS: Fördelningen för medelvärdet av n tärningskast

CGS: Fördelningen för medelvärdet av $n \exp(1)$ -variabler

CGS: Exempel

Kom ihåg att en binomialfördelad slumpvariabel $X \sim \text{Bin}(n, p)$ kan ses som en summa av n Bernoullifördelade slumpvariabler:

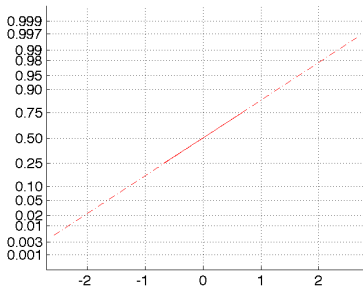
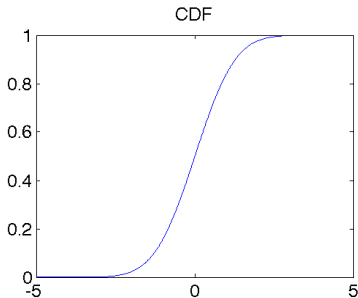
$$X = \sum_{i=1}^n X_i \text{ där } X_i \sim \text{Be}(p).$$

Enligt CGS får vi därför att X för stora n är approximativt normalfördelad med väntevärde np och varians $np(1 - p)$.

Man brukar säga att normalapproximation är lämplig om

- $p \leq 0.5$ och $np > 5$ eller
- $p > 0.5$ och $n(1 - p) > 5$.

Normalfördelningsdiagram

Som bekant kan fördelningsfunktionen för en normalfördelning skrivas som

$$F(x) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^x e^{-(y-\mu)^2/2\sigma^2} dy$$

Om vi plottar $F(x)$ är det möjligt att transformera skalan på y-axeln så funktionen blir en rät linje. Detta illustras i Figuren ovan.

Normalfördelningsdiagram

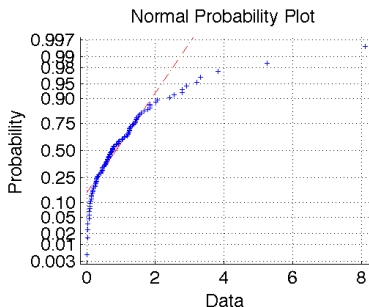
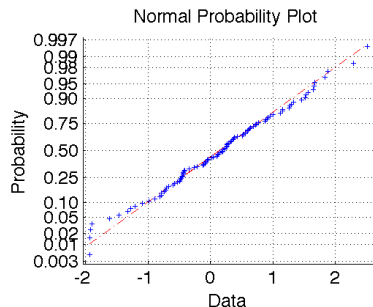
Antag att vi har data $x_1, \dots, x_n$ och vill veta om en normalfördelning är en rimlig modell för datan. Vi kan använda normalfördelningsdiagrammet för detta.

Vi börjar med att beräkna den *empiriska fördelningsfunktionen*

$$F^*(x) = \frac{\text{antal värden} \leq x}{n} = \sum_{i=1}^n \mathbb{I}(x_i \leq x)$$

Vi plottar sedan punkterna $F^*(x_j)$ i ett normalfördelningsdiagram, och om datan är normalfördelad ska dessa punkter ligga längs en rät linje.

Normalfördelningsdiagram

Två exempel där vi plottar normalfördelad och exponentialfördelad data i normalfördelningsdiagram. Detta görs enkelt i Matlab med kommandot `normplot`.

Sannolikhetsteori för flera variabler

Ibland vill man studera två slumpvariabler X och Y samtidigt. Ett exempel på två situationer av detta slag kan vara att vi

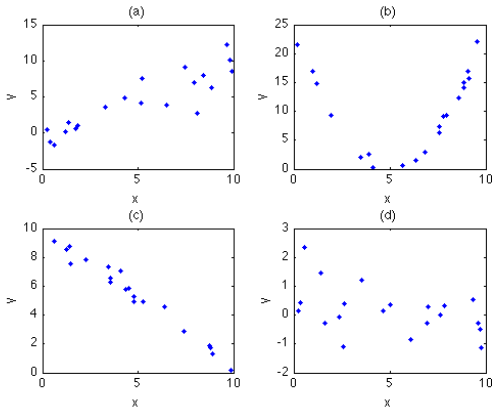
- 1 Mäter funktionsavvikelse X på n enheter och färgavvikelse Y på n andra enheter.
- 2 Mäter funktionsavvikelse X och färgavvikelse Y simultant på n enheter.

I det första fallet får vi information om de två slumpvariablerna separat

I det andra fallet får man också kunskap om samvariationen mellan de två variablerna eftersom vi kan undersöka om avvikelserna tenderar att uppkomma samtidigt.

I båda fallen kan vi skriva upp den tvådimensionella slumpvariabeln (X, Y) .

Beskrivning av tvådimensionell data

Antag att vi har mätningar (x_i, y_i) . Ett spridningsdiagram är ett tvådimensionellt punktdiagram där varje mätning (x_i, y_i) ritas ut som en punkt i xy -planet.

Numerisk beskrivning av tvådimensionell data

För att ge numeriska mått på samvariation kan vi beräkna stickprovskovariansen, som definieras som

$$c_{xy} = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})$$

eller stickprovskorrelationen som definieras som

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

Stickprovskorrelationen ett mått på linjärt beroende.

I bilden ovan har vi $r_{xy} = 0.8067$ i (a), $r_{xy} = 0.2912$ i (b), $r_{xy} = -0.9884$ i (c), och $r_{xy} = 0.3640$ i (d).

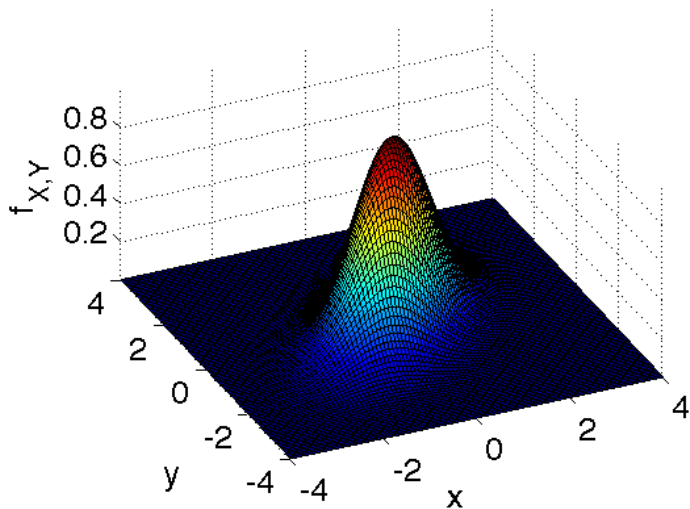
Den tvådimensionella normalfördelningen

En vanlig modell för en kontinuerlig tvådimensionell slumpvariabel är den tvådimensionella normalfördelningen.

(X, Y) sägs ha en tvådimensionell normalfördelning om den simultana täthetsfunktionen är

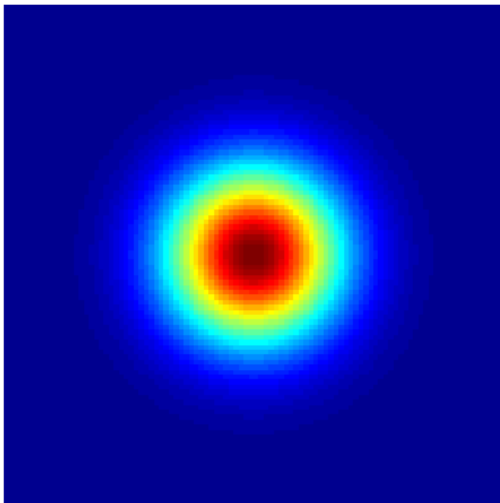
$$f_{X,Y}(x, y) = \frac{1}{2\pi\sigma_x\sigma_y\sqrt{1-\rho^2}} \cdot \exp\left(-\frac{1}{2(1-\rho^2)} \left[\left(\frac{x-\mu_x}{\sigma_x}\right)^2 + \left(\frac{y-\mu_y}{\sigma_y}\right)^2 - 2\rho \left(\frac{x-\mu_x}{\sigma_x}\right) \left(\frac{y-\mu_y}{\sigma_y}\right) \right]\right)$$

här är (μ_x, μ_y) och (σ_x, σ_y) väntevärdena och standardavvikelserna för X och Y , och ρ är korrelationskoefficienten.

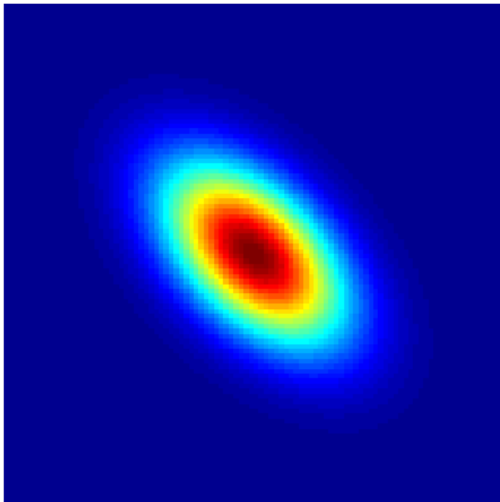

Ett exempel av fördelningen med $\rho = 0.5$.

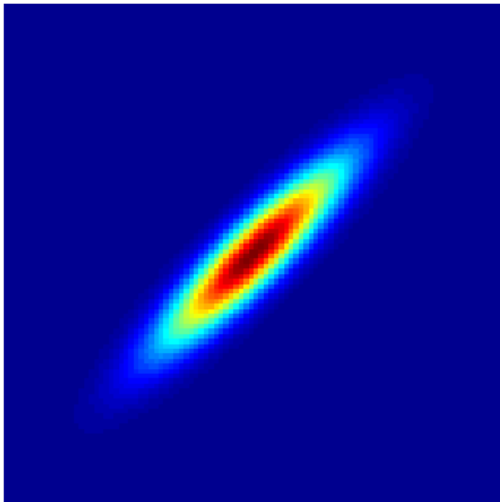
$$\rho = 0$$

$$\rho = -0.5$$

$$\rho = 0.9$$

Vi har alltså att om (X, Y) har en tvådimensionell normalfördelning så är

- $X \sim N(\mu_x, \sigma_x^2)$
- $Y \sim N(\mu_y, \sigma_y^2)$.

Vidare kan den tvådimensionella normalfördelningen endast beskriva linjär samvariation, så om $\rho = 0$ så är X och Y oberoende.

En alternativ formulering

Ett alternativt sätt att skriva täthetsfunktionen är att införa en väntevärdesvektor $\boldsymbol{\mu}$ en *kovariansmatris* Σ och en vektor som innehåller x och y som

$$\boldsymbol{\mu} = \begin{pmatrix} \mu_x \\ \mu_y \end{pmatrix}, \quad \Sigma = \begin{pmatrix} \sigma_x^2 & \sigma_x \sigma_y \rho \\ \sigma_x \sigma_y \rho & \sigma_y^2 \end{pmatrix}, \quad \mathbf{x} = \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix}.$$

Vi kan då skriva täthetsfunktionen som

$$f_{X,Y}(x, y) = \frac{1}{\sqrt{(2\pi)^d |\Sigma|}} \exp \left(-\frac{1}{2} (\mathbf{x} - \boldsymbol{\mu})^T \Sigma^{-1} (\mathbf{x} - \boldsymbol{\mu}) \right),$$

där $d = 2$ och $|\Sigma|$ är determinanten av Σ . Om vi har d variabler kan vi använda denna formulering för att beskriva en d -dimensionell normalfördelning.